

Анотація. Розглянуто плеоназм як джерело виразності, образності мови, розвитку експресивності та емотивності мовних засобів в українських художніх текстах початку ХХІ ст. Проаналізовано використання плеоназму як елементу мовної гри, засобу утворення контрасту між мовною нормою і мовною аномалією.

Ключові слова: плеоназм, надмірність, мовна гра, ігровий дискурс.

Summary. The article is devoted to the research of pleonasm in Ukrainian fiction text at the beginning of the 21st century. The pleonasm as a realization of linguistic redundancy law, based upon semantic, structural and syntactic identity or similarity of language units in the text, functions not only as verbal excess, but also as a source of expressive linguistic means. Wide usage of pleonasm constructions in Ukrainian postmodern prose text, the heterogeneity of its semantic structure and a broad palette of its semantic structure determines the relevance of the study.

Semantic, containing duplication due to semantic coincidence or convergence of words, phrases or predicative units within the text, and semantic-structural pleonasm, involving the structural identity of elements, are characterized. Pleonasm is considered as a phenomenon of language system, presented by the accumulation of linguistic units with full or partial semantic overlapping (expressed explicitly or implicitly), followed by syntactic correlation of components.

It is stressed, that duplication of information in the text, using stylistic synonyms, helps to eliminate the content of not only the expressive components of synonymic raw, but also of the whole construction. Pleonasm is able to contain vernacular, slang and even foul language, while its duplication by stylistically neutral language units indicates no accident such use. Deviations from the lexical norms attain a stressed expressive meaning.

Reconsideration of function and value of literature in the new millennium emerge not only on the figurative, but also on the linguistic level of text. Pleonastic constructions in literary fiction text operate as a mean of a language game, a tool of contrast between linguistic norm and linguistic anomaly. In this way modern fictional discourse builds links between standardized literary language and real human activities, opens space for a vice variety of perspectives, play, parody and infinite range of transformations.

Key words: pleonasm, redundancy, language game, postmodern prose.

Отримано: 3.11.2015 р.

УДК: 811.161.2'282

Коваленко Н.Д.

ОРНІТОНІМ КАНЯ В ДІАЛЕКТНОМУ МОВЛЕННІ

В українській діалектології останніх десятиліть фразеологія говірок стала об'єктом вивчення багатьох дослідників. Повнота інформації про фразеологізми та власне їхні компоненти забезпечує об'єктивне визначення не тільки особливостей українських діалектів, а й ментальності, культури діалектоносіїв.

Пошук нових методик фіксації та методології досліджень фразеології говірок, розбіжності в поглядах учених на її обсяг, системність, принципи відбору до словника будуть актуальними і надалі, тому що витворення фразеологічних одиниць – це постійний і неперервний процес.

Основними напрямками вивчення структурно-семантичних характеристик і національно-культурної специфіки фразеологічних одиниць, як це можна помітити в сучасних роботах, є дослідження діалектної складової компонентів, які усталилися в структурі фраземи або поширенні і за її межами; вивчення метафоричних основ внутрішніх форм; етнолінгвістичні описи з орієнтацією на усталені національно-культурні еталони в певному мовному соціумі.

Мета статті – дослідити особливості вживання та просторове поширення орнітоніма *каня* в текстах зв'язного говіркового мовлення та в складі стійких сполучень слів на матеріалі словників, збірок текстів українських говірок.

Лексикографічні праці підтверджують надзвичайно багатий фонд стійких сполучень слів, активне варіювання фразем в ареальній проекції, а також уможливають дослідження фразеоконструкцій у складі стійкого сполучення слів і поза його межами.

Фразеологічний матеріал з різних територій України найперше представлено у дисертаціях, систематизовано, як правило, у додатках, але не завжди опубліковано окремими фразеологічними словниками. Цінний емпіричний матеріал подано у роботах Лавера В.І. “Фраземіка українських діалектів карпатського регіону” (1991), Т.Л. Грици “Фразеологія говорів Гуляйпільського рай-

ону Запорізької області” (1996), Р.В. Міняйла “Активні процеси в ареальній фразеології сходу України” (2001), Н.В. Романюк “Фразеологія верхньонадністрянських говірок нижньої течії річки Бистриці” (2002), М.Я. Олійник “Фразеологія гуцульських говірок” (2002), О.Л. Плетневої “Фразеологія говірок центральної Слобожанщини (структурно-семантичний аспект)” (2004).

У сучасному українському мовознавстві укладено словники та фрагменти словників діалектної фразеології таких говорів: східноpodільських (М.Т. Доленко), західноpodільських і південноvolинських (Н.Д. Коваленко), volинських (Н.Г. Кірілкова), лемківських (Н.Д. Вархол, А.І. Івченко; Я. Битківська, Г. Ступінська), західнополіських (Г.Л. Аркушин, З.С. Мацюк, П.П. Грищенко), середньополіських (Г.І. Доброльожа), центральнослобожанських (О.С. Юрченко, Л.І. Ройзензон, С.І. Ройзензон; А.І. Івченко), східнослобожанських і степових (В.Д. Ужченко та Д.В. Ужченко), нижньонадніпрянських (В.А. Чабаненко).

Птахи завжди були важливою частиною життя людини, пов'язаної з певними віруваннями, символікою, супровідними образами в сімейній обрядовості та звичаях. Із важливістю розв'язання проблем специфіки процесів народної етимології, зв'язку формальної структури і внутрішньої форми слова, механізму утворення слів та фразеологізмів пов'язана пильна увага науковців саме до вивчення назв птахів.

Народну орнітологічну термінологію, зафіксовану на територіях Полісся та Карпат проаналізував М.В. Никончук, акцентуючи увагу на актуальності досліджень звуконаслідувальної лексики. На думку вченого, вивчення таких назв птахів є важливим для з'ясування етимології більшості слов'янських номінацій, шляхів їх творення, особливостей вербальної реалізації понять [10]. На прикладі лексем, що відтворюють крики диких птахів українського Полісся та суміжної території Карпат (*крячка, крук, кавка, вудвуд, буркун, турклка, пугичка* та ін.), продемонстровано етапи перетворення позафонологічної трансфонації почутого крику птаха в лінгвістично оформлені частини мови.

Я.О. Литвиненко здійснила мотивологічний аналіз назв птахів у східнополіських говірках, виявивши такі типи мотивації: назви фізіологічних особливостей людини, номені особистісних характеристик людини, власні імена, соціальні характеристики та ін. Визначено, що діалектності східнополіських говірок активно вживають орнітолексику, у якій мотиваційна ознака виражена шляхом прямої номінації (*носан, красногрудка, веселун, іван, васильок, музикант, агроном* та ін.) [8].

Д.В. Ужченко у праці “Семантика українських зоофразеологізмів в етнокультурному висвітленні” [17] визначив активно функціонуючу групу фразем із назвами птахів, проаналізувавши зміщення фразеологічної парадигми в бік антропоцентризму. Саме такі мовні одиниці репрезентують різноманітні сфери матеріального й духовного життя українців, етнокультуру (звичаї, обряди, вірування).

Орнітонім *каня* не був предметом опису в діалектологічних працях. Сучасний словник української мови фіксує лише одне значення лексеми: *Каня*, і, ж. хижий птах родини яструбових, схожий на шуліку; знищує гризунів [15, IV, 91]. Давню фіксацію аналізованої лексеми (з різними значеннями) знаходимо в «Словарі української мови» Б. Грінченка: *каня* – 1) Четырехугольное углубление, выдолбленное долотомъ въ пидвалині, сволю въ которое входитъ чіп стола (Кіев. и Подольск. г.). 2) Родъ коршуна. *Ой летіла, сива каня по полю.* Чуб. III. 251. *Пищить як каня* (Браславщина) Ном. 2770. [14, II, 216]. Спостерігаємо, що *каня* на Поділлі (за записами укладача) одночасно називає істоту та неістоту. В ілюстративному матеріалі до лексеми *лопкати*, де є згадка про птаха, Б. Грінченко покликається на «Німецько-український словник» С. Желехівського і С. Недільського (1886): *Лопкати, шю, еш, гл. Хлопать (крыльями). Желех. Каня лопкає крилами, як летить* [14, II, с. 377]. М. Номис подає варіант *канюкою сидить* (Житомирщина) та похідну лексему *канючити* – *Ото канючить!* (Пирятинщина, Лубенщина, Хоролщина) [13, 156].

Найширше назва птаха *каня* у варіантних виявах різного типу представлена в говірках Гуцульщини, що пояснюється саме цією територією побутування. У словниках гуцульських говірок зафіксовано: *кани* – хижий птах, схожий на шуліку [9, 88]. У виданні «Гуцульські говірки. Короткий словник» подано варіанти, поширені у вживанні, *ганя (кани, каня)* [6, 51]; *канькати* – настирливо просити, випрошувати [6, 90]; фразеологізмів не зафіксовано.

Підтвердження переваги форми *ганя* в гуцульських говірках знаходимо в словниках та фольклорно-етнографічних працях. Найдавніше вживання лексеми та пояснення її значення, власне опис птаха знаходимо у праці В. Шухевича: «Ганя, се рід орлів характеристичний для Гуцульщини. Ганя живе в лісах, де веде тихе життя; скоро хто до неї приблизить ся, «натутурить сі» зараз вовнистий пушок в округ очий, а надто кінчасті пера на голові підносять ся, через се стає голова більша і подібна до совяної. Головною її поживою є всяке гаде, з якого powodu Гуцули, що гадину вважають за нечисту силу, називають ганю «паскудною» птахою, брідять ся нею і мають про неї много повірок [21, I, 23].

У сучасному словнику «Гуцульські світи» *каня* – *ганя* (хижий птах). І хоч тут не подано сталого виразу з компонентом *каня*, все ж у доборі ілюстрацій з фольклорно-етнографічних матеріалів подано цікаве і переконливе пояснення мотиваційної бази фразем: «Чому ганя (каня) кличе дощу? Бог викопав людям криницю, а почистити її попросив усіх пташок, то будуть пити воду. Ганя відмовилася від такої роботи, бо мала гарні (золоті) черевички і не хотіла їх забруднити. За те Бог сказав їй: не будеш пити води ні з землі, ні з криниці, а лише з дощу. Дотепер ганя просить дощу, щоб напитися» [21, I, 23]; «Як є спека, то она *канькає*; а піде дождж, то она сьїде на гилу і підійме голову у гору, роздівит сі и так п'є: кілька капне, тільки лиг'не» [12, 39-40].

У словнику діалектної лексики з території побутування надністрянських говірок зафіксовано: 1. *каню* *к* – шуліка: *Ка'н'ук л'їтайє вгор'ї і п'їкаїє – п'ї-п'ї-п'ї, п'ї-ї*. 2. *каню* *га* – яструб: *Та п'тиц'ї, шчо л'пайє ма'лих кур'ат, звес'ї кан'уга* [20, 136]. У бойківських говірках *каня* – якийсь птах: *вона п'єред д'омом с'п'їваїє* [11, с. 338].

На території Тернопільської та Хмельницької областей, що представляють сучасні надністрянські, західноподільські та південноволинські говірки, було апробовано методику збирання матеріалу – автокоментар, коли інформаторів просили пояснити значення запропонованих слів. Це уможливило визначення території поширення власне лексеми *каня* і фразеологізму з цим компонентом.

Населені пункти, мешканці яких не знають значення слова *каня*, ніколи його не чули: с. Чагарі-Збаразькі Збаразького р-ну Тернопільської обл., с. Чаньків Дунаєвецького р-ну, с. Косиківці Новоушицького р-ну, с. Чабарівка Густинського р-ну, с. Бережанка Чемеровецького р-ну, с. Великий-Ходачків Козівського р-ну Тернопільської обл., с. Івча Літинського р-ну Вінницької обл. Це якась *п'ташка* (с. Сутківці Ярмолинецького р-ну); *ну їа шо з'найу / курка чи шо / ну шос' та'ке* (с. Вікторівка Чемеровецького р-ну); *тварина* (с. Увисла Густинського р-ну Тернопільської обл.); *шул'їка* (с. Кочубіїв Чемеровецького р-ну); *кан'а* *видно п'ташка їа'кас' / це не* *ворона / каже* *с'їла їа'кас' кан'а на дошче* (с. Станіславівна Віньковецького р-ну).

Народні прикмети про настання негоди відомі у деяких селах: *кан'а?* / *а'во та'кїй птах їє / шо кри'чит їак дошч* *маїє* *бути* (с. Романівка Чемеровецького р-ну); *кан'а то так* *саме / то та'ка п'ташка / їа'ка їа'к'їс' та'к'ї з'вуки ви'даїє / кажут так їак кан'а* *т'їїї з'вуки ви'даїє / то* *буде дош в нас* (сміт Сатанів Городоцького р-ну). У виданні «Календар гуцулський на рік 1935» знаходимо: *Єк удень ганя просит у Бога дож – пїїкає, то на дождь*.

Лексикографічні праці дають можливість виокремити структурно-семантичну фразеомодель «накупитися + як + назва птаха + на негоду = накупитися, надутись від образи, розсердитися»: гуцульські – *надутиси, єк дрїзд на вітер розсердитися, набундючитися* [18, 243]; поліські – *надувся / насупився, їєк тетерюк на негоду* [5, 168], *надувся їєк курка на негоду* [5, 168]; полтавські – *набіндюжитись* ‘накупитися, надутись від образи, розсердитися’: *А чого ти набіндюжився, як сич на віхолу* [3, 61].

Отже, модель із компонентом-орнітонімом поширена у трьох наріччях української мови, а емоційно-експресивного забарвлення додають супровідні слова, як правило, діалектні. У західно-подільських говірках зафіксовано вживання виразу з компонентом *жаба* – *надутис'є* *а їак* *жаба на дошч*; синонімічний ряд доповнюють дані з західнополіських говірок – *надувс'а, їак миш на крупу* ‘бути набурмосеним’ [1, 105].

За іншою структурною моделлю побудовані фразеологізми надністрянських говірок – *ч'о'го с'ї надув, їак водвут* [одуд] [20, 78]; *як їндик надутися* ‘набундючитися, стати пихатим’ [4, 144]; лемківських – *надутиса як пул'єк (їндик)* ‘сердитий’ [2, 110], *надутий як сова* ‘пихатий’ [2, 125], *надутиса як шуляк* ‘розсердитися’ [2, 125]; західноподільських – *їак їн'д'ук надутис'є* *а* 1. ‘виявляти незадоволення, сердитися’ / ~ *їє'н'дик* / ~ *їєндик*. 2. ~ *їндик* ‘чванитися, зазнаватися’ / *надуйс'ї* ~; *здутис'є* *а їак сич* ‘виявляти невдоволення’; західноподільських та південноволинських – *надутис'є* *а їак сич* 1. ‘виявляти незадоволення, сердитися’. 2. *надутис'є* ~ ‘сумувати’ (с. Іванківці Городоцького р-ну); поліських – *абак'муруїє* (накупився), *їак с'ва* *тайа* ‘накуплюватися’ [7, 23].

В унікальному сучасному виданні «Лексикон Львівський: поважно і на жарт», де представлено лексику південно-західних говорів, лексема *каня* не має декодифікації, натомість подано фразеологізм *дивиться, як каня в небо* зі значенням ‘марно сподіватися’ за ілюстрацією з твору Василя Гірного (Але стрічаю лікаря, і той дивиться як каня в небо: «Подивіться, ані руш дощу...») [19, 344]. У давніших джерелах зафіксовано такий фразеологізм з різними супровідними словами: *Виглядає, як каня дощу* [16, I, 256]; *Чекає, як каня дощу*. Браสลівщина [13, 589]; *чигає, як каня на дощ*. У примітках М. Номис зауважує: у польських письменників *каня* – у кого хмара, у кого хижа птиця. У сучасній західноподільських говірках відомий вираз *че'кати їак* *кон'а на дошч* ‘марно сподіватися’ (с. Острівчани Кам'янець-Подільського р-ну). Синонімічний ряд доповнює фразеологізм *чи'кати на дошч ш* *чистого* *неба* ‘даремно сподіватися на що-небудь’ (с. Кадіївці Кам'янець-Подільського р-ну).

Отже, дослідження актуальної проблеми про просторове буття фразеологізму і власне його компонентів (на підставі діалектних текстів і словників) уможливило вияви територій, де 1) вживання і розуміння слова збігається з його фразеотворчою властивістю; 2) відоме слово, але не зафіксовано фразеологізмів; 3) уживання фразеологізмів з компонентом, значення якого говірконосіям невідоме. Попередній аналіз підтверджує думку про наявність просторових кореляцій, із залученням більшої емпіричної бази української діалектології ареальний опис може бути уточнений і доповнений.

Список використаних джерел

1. Аркушин Г. Сказав, як два зв'язав: Народні вислови із Західного Полісся і західної частини Волині / Григорій Аркушин. – Люблін-Луцьк, 2003. – 178 с.
2. Вархол Н.Д. Фразеологічний словник лемківських говірок Східної Словаччини // Вархол Н.Д., Івченко А.І. – Братислава, 1990. – 160с.
3. Ващенко В.С. Словник полтавських говорів / В.С. Ващенко. – Харків : Вид-во Харківського державного університету імені О.М. Горького, 1960. – Вип. 1. – 107 с.
4. Грица Т. Г. Фразеологія Гуляйпільського району Запорізької області : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Грица Таміла Григорівна. – Х., 1996. – 182 с.
5. Грищенко П.П. Матеріали для діалектного фразеологічного словаря українського Полісся // Вопр. фразеології. Тр. СамГУ. – Самарканд, 1975. – Вип. 272. – №8. – С. 162–177.
6. Гуцульські говірки : короткий словник / відп. ред. Я. Закревська. – Львів, 1997. – 232 с.
7. Лисенко П.С. Словник поліських говорів / П.С. Лисенко. – К. : Наук. думка, 1874. – 260 с.
8. Литвиненко Я. Типи мотивації орнітономів у східнополіських говірках / Яна Литвиненко // Українська мова. – 2014. – № 4(52). – С. 126-144.
9. Неґрич М. Скарби гуцульського говору: Березовий / Неґрич Микола. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Серія "Діалектологічна скриня"), 2008. – 224 с.
10. Никончук Н.В. О народной орнитологической терминологии Полесья и Карпат / Н.В. Никончук // Карпатская диалектология и ономастика. – М. : Наука, 1972. – С. 140-162.
11. Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок / М.Й. Онишкевич. – К. : Наукова думка, 1984. – Ч. 1 (А-Н). – 446 с.
12. Онищук А. Матеріали до гуцульської демонології / А. Онищук // Матеріали до української етнології. – Львів, 1909. – Т. XI.
13. Приказки, прислів'я, і таке інше. Уклав М.Номис. – К., 1993. – 768с.
14. Словарь української мови / за ред. Б.Д. Грінченка. – К., 1907–1909.
15. Словник української мови : в 11 т. – К., 1970-1980.
16. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной имп. Географическим обществом. Юго-Западный отдел. Материалы исследования собранные д. чл. П.П.Чубинским. – СПб., 1872–1877. – Т. I. – 340 с.
17. Ужченко Д.В. Семантика українських зоофразеологізмів в етнокультурному висвітленні : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ужченко Дмитро Вікторович. – Луганськ, 2000. – 248 с.
18. Хобзей Н.В. Гуцульські світи. Лексикон / Наталія Хобзей, Тетяна Ястремська, Оксана Сімович, Ганна Дідик-Меуш. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2013. – 668 с.
19. Хобзей Н.В. Лексикон львівський: поважно і на жарт / Наталя Хобзей, Оксана Сімович, Тетяна Ястремська, Ганна Дідик-Меуш. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. – 672 с.
20. Шило Г. Наддністрянський регіональний словник / Гаврило Шило. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – 228с.
21. Шухевич В. Гуцульщина / Проф. Володимир Шухевич. – Львів : Наукове товариство ім. Шевченка, 1889. – Ч. 1. – 346 с.

Анотація. У статті досліджено особливості вживання та просторове поширення орнітоніма каня на матеріалах текстів діалектного мовлення та лексикографічних праць. Аналіз засвідчив наявність ареальних кореляцій, коли територія побутування фраземи та її компонента збігається повністю або частково.

Ключові слова: орнітонім, фразема, діалектне мовлення, говори української мови, фразеологічний словник.

Summary. During recent years vocabulary and phraseology became a source for many researchers in Ukrainian dialectology. The completeness of information about phraseological units and their components allows an objective definition not only of Ukrainian dialects' peculiarities, but also of mentality, culture of dialect speakers.

Aim of the article – to research peculiarities of using and are of dissemination of ornithonym kania in texts of dialect connected speech and as a part of fixed word-combinations.

Lexicographical works confirm the extremely rich fund of fixed word-combinations, active variation of phrasems in areal projection, and they allow the researching of phraseological components as a part of fixed word-combinations and out of them.

The most widely the name of bird kania in variant expressions of different types is represented in Hutsul dialects; on the material of three dialects of Ukrainian language we define a structural-semantic phraseological model “to frown + as + the name of bird + for bad weather” = to frown because of offence, to get angry”.

Studying of topical issue about area existence of phraseological unit and its components (on the basis of dialect texts and dictionaries) allows to determine the territories, where 1) using and understanding of the word coincides with its property of phraseological units creation; 2) the word is known but it is not fixed in phraseological units; 3) using of phraseological units with a component, meaning of which is not known to dialect speakers. The previous analysis proves the idea about presence of space correlation, with involving of more empirical base of Ukrainian dialectology the areal description can be refined and supplemented.

Key word: *ornithonym, phrasem, dialect language, Ukrainian language dialects, phraseological dictionary.*

Отримано: 23.10.2015 р.

УДК 811.161.2'37'4

Козак Р.В.

СИНТАКСИЧНИЙ КОНЦЕПТ УСКЛАДНЕНОГО РЕЧЕННЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Сучасний етап розвитку науки про мову є антропоцентричним. Лінгвісти переконані у тому, що людині, і як спостерігачу, і як носію певного досвіду та знань, належить активна роль у виборі мовних засобів для вираження тієї чи тієї ситуації, формування семантики мовних одиниць. У цьому зв'язку системи простого, ускладненого і складного речень функціонують як альтернативні засоби вираження і позначення однієї й тієї ж інформації про світ, але характеризуються різним комунікативним призначенням і вираженням. Особливу увагу українські й зарубіжні дослідники зазначених синтаксичних явищ приділяють реченням, які у навчальній літературі кваліфікуються як *ускладнені*. Серед учених сьогодні ще немає єдиної думки щодо проблеми ускладнення простого речення. Достатньо зазначити, що дехто з них навіть не схильний кваліфікувати такі одиниці як різновид простих речень тому, що “ускладнене просте речення за насиченістю інформативним змістом, за складністю наявних у ньому семантико-синтаксичних відношень не поступається реченню складному” [7, 44]. З огляду на невизначеність статусу простого ускладненого речення обрана тема дослідження є *актуальною*.

Метою статті є спроба довести, що компоненти, які виражають у простому ускладненому реченні додаткову предикативність, стають додатковими синтаксичними знаками синтаксичних концептів, засобами відбиття відношень між фрагментами “моделі світу” мовця.

Визначена мета передбачає розв'язання таких *завдань*:

1. Розкрити лінгвістичні підходи синтаксистів щодо визначення статусу простого ускладненого речення.
2. Довести, що окремі різновиди ускладнюючих компонентів є носіями додаткової предикативності, тобто, додатковими синтаксичними знаками синтаксичних концептів.
3. Окреслити специфіку синтаксичного концепту простого ускладненого речення та визначити моделі.

В українському мовознавстві різні погляди на просте ускладнене речення подані А. Мойсієнком у навчальному посібнику “Структурно-семантична організація простого ускладненого речення” [6]. Серед найбільш цілісних концепцій щодо визначення статусу досліджуваних одиниць синтаксису зазвичай називають роботи російських мовознавців Л. Дмитрієвої, А. Прияткіної, Г. Манаєнко. Термін “ускладнене речення” вперше з'явився у праці О. Шахматова “Синтаксис русского языка”, у якій ускладнене речення подано як відокремлення або як наявність напів-предикативних відношень у реченні [10, 291].

У межах граматичного підходу Л. Дмитрієва тлумачить просте речення як базову структуру для формування ускладненої одиниці із вторинною предикацією, яка має зв'язаний характер та